

УДК 78.071:37.091

[https://doi.org/10.52058/2786-4952-2026-2\(60\)-1036-1048](https://doi.org/10.52058/2786-4952-2026-2(60)-1036-1048)

Михалюк Алла Михайлівна кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри освітології та психолого-педагогічних наук Факультету педагогічної освіти Київського столичного університету імені Бориса Грінченка, м. Київ, <https://orcid.org/0000-0003-0452-1260>

РОЗВИТОК ХУДОЖНЬО-ОБРАЗНОГО МИСЛЕННЯ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ В ПРОЦЕСІ ФОРТЕПІАННОЇ ПІДГОТОВКИ: МЕТОДОЛОГІЧНІ СТРАТЕГІЇ

Анотація. У статті здійснено теоретико-методологічний аналіз проблеми розвитку художньо-образного мислення здобувачів вищої освіти у процесі фортеп'яної підготовки в умовах модернізації мистецької освіти. Обґрунтовано актуальність дослідження, зумовлену зміною освітньої парадигми від техніко-репродуктивної моделі навчання до компетентнісно орієнтованої, що передбачає формування творчої, інтерпретаційно активної особистості майбутнього музиканта-педагога. Визначено сутність художньо-образного мислення як інтегративної якості особистості, що поєднує емоційно-ціннісне переживання музики, асоціативно-образні уявлення, аналітичні механізми осмислення та виконавсько-творчу діяльність. Проаналізовано сучасні наукові підходи українських і зарубіжних дослідників до проблеми формування художнього мислення у професійній музичній освіті, окреслено його структурні компоненти та педагогічні умови розвитку у фортеп'яному навчанні. Акцентовано, що фортеп'яна підготовка має розглядатися не лише як засіб формування технічної майстерності, а як цілісний освітній простір розвитку творчої уяви, музично-образного сприйняття, інтерпретаційної компетентності та художньої самостійності студентів. Виокремлено методологічні стратегії розвитку художньо-образного мислення здобувачів освіти: інтерпретаційно-аналітичну, асоціативно-образну, рефлексивно-творчу, інтегративну та проєктну. Обґрунтовано їх педагогічний потенціал у контексті активізації музично-пізнавальної діяльності студентів, формування здатності до створення власної інтерпретаційної концепції музичного твору та розвитку індивідуального виконавського стилю.

Доведено, що системне застосування сучасних педагогічних стратегій забезпечує інтеграцію когнітивних, емоційних і творчо-діяльнісних компонентів навчання, сприяє поглибленню музичного розуміння, розвитку здатності до інтерпретації та художньої самореалізації студентів. Результати дослідження підтверджують, що розвиток художньо-образного мислення є ключовою умовою формування цілісної музично-виконавської компетентності майбутніх педагогів-музикантів і важливим чинником підвищення якості мистецької освіти.

Ключові слова: художньо-образне мислення, фортепіанна підготовка, музична освіта, здобувачі вищої освіти, інтерпретація музичного твору, педагогічні стратегії, творча уява, музично-виконавська діяльність, мистецька освіта, методика фортепіанного навчання.

Mykhaliuk Alla Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Educational Studies and Psychological-Pedagogical Sciences, Faculty of Pedagogical Education, Borys Grinchenko Kyiv University, Kyiv, <https://orcid.org/0000-0003-0452-1260>

DEVELOPMENT OF ARTISTIC-IMAGINATIVE THINKING OF HIGHER EDUCATION STUDENTS IN THE PROCESS OF PIANO TRAINING: METHODOLOGICAL STRATEGIES

Abstract. The article presents an attempt at a theoretical and methodological analysis of the problem of developing artistic-imaginative thinking of higher education students in the process of piano training in the context of the modernization of arts education.. The relevance of the study is substantiated by the shift from a technique-oriented paradigm of professional training toward a competence-based model focused on the formation of a creative, interpretatively active personality of a future music educator. Artistic-imaginative thinking is interpreted as an integrative personal quality that combines emotional perception of music, associative imagery, analytical comprehension, and creative performance activity. The paper examines contemporary Ukrainian and international scholarly approaches to the formation of artistic thinking in professional music education, outlines its structural components, and identifies pedagogical conditions necessary for its development in piano training. It is emphasized that piano education should be viewed not only as a means of developing technical skills but also as a holistic educational environment for fostering creative imagination, musical-imagery perception, interpretative competence, and artistic independence of students. The study identifies key methodological strategies for developing artistic-imaginative thinking: interpretative-analytical, associative-imagery, reflective-creative, integrative, and project-based. Their pedagogical potential is substantiated in terms of activating students' musical cognition, enhancing their ability to construct personal interpretative concepts of musical works, and developing an individual performance style. It is proved that systematic implementation of contemporary pedagogical strategies ensures the integration of cognitive, emotional, and creative-activity components of learning, contributes to deeper musical understanding, and promotes students' interpretative abilities and artistic self-realization. The findings confirm that the development of artistic-imaginative thinking is a key prerequisite for the formation of holistic musical-performance competence of future music teachers and an important factor in improving the quality of arts education.

Keywords: artistic-imaginative thinking, piano training, music education, higher education students, musical interpretation, pedagogical strategies, creative imagination, musical-performance activity, arts education, piano teaching methodology.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку вищої мистецької освіти характеризується суттєвими трансформаціями у змісті, цілях та результатах професійної підготовки музикантів і педагогів-музикантів. Традиційна парадигма, орієнтована переважно на техніко-репродуктивну підготовку, поступово замінюється моделлю, яка акцентує увагу на **формуванні творчої, інтелектуально та емоційно активної особистості**. У цьому контексті особливе значення набуває розвиток **художньо-образного мислення**, яке виступає ядром виконавської компетентності та основою усвідомленої інтерпретації музичного твору [1; 9; 11].

Художньо-образне мислення визначається як **комплексна інтегративна здатність особистості до сприйняття, осмислення та творчого перетворення музичного матеріалу в художній образ**. Означений феномен включає емоційно-ціннісні, асоціативно-образні, аналітичні та виконавсько-творчі компоненти, які взаємопов'язані та взаємозалежні. Саме розвиток цього виду мислення забезпечує формування у здобувачів вищої освіти здатності до **глибокого усвідомлення музичного змісту, творчого самовираження, створення авторського інтерпретаційного задуму та адекватного його втілення у фортепіанній практиці** [9; 11; 13]. Водночас результати сучасних досліджень засвідчують наявність суперечності між зростаючими вимогами до художньої якості виконавської підготовки здобувачів вищої мистецько-педагогічної освіти та недостатньою методологічною розробленістю стратегій цілеспрямованого розвитку художньо-образного мислення студентів [6; 9; 11]. Таким чином, актуальність проблеми обумовлена кількома ключовими чинниками:

- наявність розриву між традиційними підходами до формування виконавської майстерності та сучасні концепції художньо-образного мислення, що передбачають активне поєднання аналітичного та творчого аспектів навчання [7, с. 54–71; 9, с. 88–103]. Адже більшість методик, які використовуються в процесі фортепіанної підготовки студентів зосереджені на розвитку техніки і точності виконання, тоді як системні підходи до розвитку уяви, художньої інтерпретації та креативного осмислення музичного твору залишаються недостатньо розробленими;

- сучасні музично-педагогічні стандарти та очікування від випускників закладів вищої освіти передбачають не лише володіння технікою, а й **здатність до самостійного творчого рішення, інтерпретації та педагогічної діяльності**. Наявність недостатньо розвинутого художньо-образного мислення призводить до обмеження виконавської ініціативи студентів, зменшення їхнього емоційного та смислового залучення у музичну діяльність [9; 11];

▪ сучасні наукові дослідження показують, що розвиток художньо-образного мислення потребує **цілеспрямованого використання сучасних стратегій та методів, інтеграції між дисциплінами, рефлексії та творчого проєктування**. Проте, комплексна систематизація та методологічне обґрунтування цих стратегій у контексті фортепіанної підготовки здобувачів вищої освіти досі недостатньо розроблені [7; 11; 13].

Таким чином, розв'язання окресленої проблеми є **ключовим завданням сучасної фортепіанної педагогіки**, оскільки забезпечує відповідність освітнього процесу вимогам сучасного мистецького та освітнього середовища, сприяє подоланню освітніх втрат та формує фундамент для подальшої науково-педагогічної діяльності майбутніх музикантів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема розвитку художньо-образного мислення у професійній музичній освіті є предметом тривалого наукового інтересу в різних галузях: в естетиці, педагогіці, психології мистецтва та музичній педагогіці. Відомі класичні праці В. Андрущенка та І. Зязюна розкривають загальні філософсько-педагогічні засади художнього мислення як форми творчого пізнання і діяльності особистості [1, с. 45–67; 3, с. 102–125]. У наукових здобутках О. Рудницької наголошується на значенні художнього мислення для формування цілісного художнього досвіду, що є фундаментом творчості й естетичного розуміння [4, с. 78–94].

Варто зазначити, що у музично-педагогічній науці значний внесок у вивчення проблеми належить Н. Гуральник, Н. Згурській, Л. Коваль, О. Олексюк, О. Ребровій, О. Рудницькій, А. Чехуніній. Так, Н. Гуральник розглядає національну фортепіанну школу як феномен художньо-творчої діяльності, що формує специфічні моделі образного мислення виконавця [6, с. 210–234]. О. Олексюк виокремлює педагогічні умови формування художнього та інтерпретаційного мислення у процесі фортепіанної підготовки як складової художньої культури музиканта [5, с. 120–138]. Л. Коваль акцентує увагу на психологічних механізмах музичного мислення, зокрема асоціативно-образних процесах, які визначають якість музичного сприймання та інтерпретації [8]. А. Чехуніна аналізує специфіку формування художнього мислення здобувачів музичної освіти, акцентуючи на необхідності систематичного використання педагогічних стратегій і діагностичних механізмів для виявлення рівнів художнього мислення [10, с. 88–102]. Дослідження науковиці підкреслило, що традиційні підходи без цілеспрямованих методичних стратегій не забезпечують сталого розвитку художніх компетентностей у студентів. У наукових розвідках О. Ребрової розглядається художній контент фортепіанної підготовки як ресурс розвитку образного мислення здобувачів вищої мистецько-педагогічної освіти, де наголошено, що репертуарно-образні стратегії можуть сприяти інтеграції технічних і художніх аспектів виконавства [9; 11]. **Н. Згурська** підкреслює, що фортепіанне виконавство у навчанні студентів не обмежується технічною підготовкою, а виступає як засіб формування творчо-інтегративного музичного

мислення, де особлива роль належить розвитку художньо-образної уяви та емоційної виразності. Студенти, що систематично працюють над інтерпретацією музичних творів з акцентом на художній образ, демонструють вищий рівень розвитку музичного мислення та здатності до творчого самовираження [7, с. 54–71].

У світлі вищезазначеного стає очевидно, що фокус сучасних досліджень частіше спрямований на окремі аспекти художнього мислення (наприклад, вербалізацію образу, використання репертуарно-образних стратегій, творчу проєктну діяльність), але не завжди забезпечується системний методологічний підхід, інтегрований із характерними особливостями фортепіанної підготовки; найчастіше акцент робиться на окремих педагогічних прийомах, а не на комплексних методологічних стратегіях, що включали б поєднання навчального змісту, діагностики, рефлексії та проєктних компонентів як цілісної системи розвитку художньо-образного мислення. Отже, поведений аналіз останніх наукових досліджень і публікацій засвідчує, що питання систематизації сучасних методологічних стратегій розвитку художньо-образного мислення у фортепіанному навчанні здобувачів вищої мистецько-педагогічної освіти потребує подальшого наукового узагальнення.

Мета статті полягає у теоретичному обґрунтуванні сучасних методологічних стратегій розвитку художньо-образного мислення здобувачів вищої освіти у процесі фортепіанної підготовки з урахуванням новітніх наукових досліджень та педагогічної практики. Для досягнення поставленої мети автором визначено такі завдання:

- **уточнити сутність поняття «художньо-образне мислення»** у контексті фортепіанної підготовки здобувачів вищої освіти;
- **проаналізувати сучасні наукові підходи та методики**, що спрямовані на розвиток художньо-образного мислення у здобувачів вищої мистецької освіти;
- **виділити методологічні стратегії розвитку художньо-образного мислення**, які можуть бути ефективно реалізовані у процесі фортепіанної підготовки: герменевтична стратегія, інтерпретаційно-образна стратегія, інтегративна стратегія, рефлексивно-творча стратегія, проєктна стратегія;
- **обґрунтувати педагогічні умови реалізації цих стратегій**, включно з організацією освітнього процесу, підбором репертуару, використанням міждисциплінарних зв'язків та активізацією творчої ініціативи студентів;
- **сформувати науково-методичні висновки**, що можуть бути використані у практиці викладання фортепіано, підвищенні ефективності розвитку художньо-образного мислення здобувачів вищої освіти.

Виклад основного матеріалу. Мислення є фундаментальною науковою категорією, що має філософський, психологічний, педагогічний, мистецький та інші аспекти. Так, у філософському дискурсі мислення трактується як суспільно зумовлений та історично сформований процес пізнання, що забезпечує

ISSN 2786-4952 Online

опосередковане відображення реальності через систему понять, суджень та умовиводів і безпосередньо пов'язаний із фундаментальними питаннями буття, свідомості та пізнання людини [1, с. 23–45]. У психологічній науці мислення визначається як психічний процес опосередкованого та узагальненого пізнання, у межах якого формуються ідеї, образи та судження, спрямовані на розв'язання завдань і розуміння явищ дійсності. Його характерними рисами є символічність (оперування поняттями й абстрактними знаками), інтеграція пізнавальних процесів – пам'яті, уяви, аналізу та синтезу, а також опосередкованість прояву через результати діяльності людини [8, с. 12–27]. У педагогіці мислення інтерпретується як цілеспрямований пізнавальний процес, що забезпечує засвоєння знань, формування здатності до розв'язання проблем і розвиток компетентностей та інтелектуальних умінь здобувачів освіти [5, с. 110–125]. Особливу увагу приділяють розвитку логічного мислення як здатності аналізувати, порівнювати, класифікувати, узагальнювати та обґрунтовувати висновки у навчальній діяльності. У мистецтвознавчому вимірі художнє мислення трактується як здатність особистості перетворювати життєвий досвід у художні смисли, створювати образні моделі світу та інтерпретувати їх у творчій діяльності [1, с. 112–128]. Художнє мислення визначається як специфічний тип інтелектуально-творчої діяльності, спрямований на створення, інтерпретацію та трансляцію художніх образів. Воно поєднує логічні операції з емоційно-ціннісним досвідом, асоціативністю та інтуїцією, формуючи здатність до естетичного освоєння дійсності [3, с. 205–220]. Образне мислення розуміється як форма психічної діяльності, у якій відображення дійсності здійснюється через уявлення, чуттєві образи та асоціації. Воно базується на взаємодії сприйняття, пам'яті, уяви та емоцій і виступає психологічною основою творчості. Образне мислення забезпечує моделювання явищ у формі наочних і символічних образів, інтеграцію когнітивного та емоційного досвіду, формування метафоричного й асоціативного бачення світу [8, с. 51–60].

Таке широке трактування мислення зумовлює необхідність звернення до методології як концептуальної основи його наукового дослідження. Методологію у сучасному науковому дискурсі розуміють як систему принципів, підходів, способів організації та засобів пізнавальної і практичної діяльності, що визначають логіку дослідження, інтерпретацію результатів і побудову наукового знання [2, с. 10–28].

Аналіз наукових доробків вчених з означеного питання доводить, що, загалом, у широкому значенні методологія виконує такі важливі функції: світоглядну (формує наукове бачення проблеми); організаційну (визначає структуру і послідовність дослідження); інструментальну (забезпечує добір методів і процедур); інтерпретаційну (спрямовує пояснення та узагальнення результатів). Таким чином, методологія – це не лише сукупність методів, а концептуальна система організації наукового пізнання, яка визначає стратегію дослідницької діяльності та забезпечує її наукову обґрунтованість.

Відтак актуально окреслити певні методологічні засади реалізації розвитку художньо-образного мислення здобувачів освіти в процесі фортепіанної підготовки. Відомо, що художньо-образне мислення виступає специфічною формою творчого пізнання, що базується на взаємодії уяви, емоцій, асоціативних зв'язків і логічного аналізу та реалізується у процесі створення й інтерпретації мистецьких образів [11]. Художньо-образне мислення у музичній діяльності розглядається як складний інтегративний процес, що поєднує емоційно-чуттєве сприйняття, асоціативне уявлення, аналітичне осмислення та творчу інтерпретацію музичного матеріалу [9, с. 55–78]. Фортепіанна підготовка у цьому контексті постає як особливий освітній простір, у якому художньо-образне мислення не лише проявляється, а й цілеспрямовано формується. Робота над музичним твором передбачає осмислення його інтонаційної структури, стилістичних особливостей, емоційного змісту та художнього образу, що активізує складні процеси уявлення, інтерпретації та творчого моделювання. Водночас виконавська діяльність інтегрує технічні, когнітивні та емоційні компоненти, забезпечуючи перехід від раціонального аналізу до художнього переживання і сценічної реалізації образу. У фортепіанній підготовці художньо-образне мислення виявляється у здатності студентів не лише відтворювати нотний текст, а й створювати переконливий художній образ твору. Окремі дослідження доводять, що розвиток художнього мислення у фортепіанній підготовці залежить від інтеграції аналітичної роботи, образної уяви та рефлексії виконавської діяльності; за відсутності такої інтеграції домінує технічне виконання без глибокого художнього осмислення. На підставі вищезазначеного вважаємо, що художньо-образне мислення слід розглядати як комплексну інтегративну здатність особистості до сприйняття, осмислення та творчого перетворення музичного матеріалу в цілісний художній образ. Воно включає кілька взаємопов'язаних компонентів:

- емоційно-ціннісний – передбачає переживання музики на емоційному рівні, формування естетичних оцінок, розвиток емпатії та художньої чутливості;
- асоціативно-образний – забезпечує створення образних уявлень, розвиток метафоричного мислення, інтеграцію музики з літературними, візуальними та життєвими образами, а також індивідуалізацію художнього сприйняття;
- аналітико-інтерпретаційний – охоплює розробку власної концепції виконання твору, вербалізацію художнього задуму, здатність до герменевтичного прочитання музичного матеріалу та критичного осмислення його структури і змісту;
- виконавсько-творчий – забезпечує творче втілення музичного образу у виконанні, розвиток імпровізаційності та варіативності інтерпретації, а також формування індивідуального виконавського стилю.

Таким чином, художньо-образне мислення є ключовою компетентністю майбутніх педагогів-музикантів, оскільки інтегрує когнітивні, емоційні та творчі процеси. Його розвиток потребує цілеспрямованого педагогічного впливу, який

ISSN 2786-4952 Online

поєднує емоційне переживання музики, асоціативно-образні вправи, аналітичну роботу з твором та практичне виконання. Формування такого мислення сприяє не лише глибшому музичному розумінню, але й розвитку здатності до інтерпретації та творчої самореалізації студента, що є умовою високої професійної майстерності та художньої самостійності.

Далі вважаємо за доцільне навести приклади педагогічних вправ, які можна застосовувати для розвитку художньо-образного мислення студентів у процесі фортепіанної підготовки:

– образно-інтерпретаційні вправи, що розвивають музичну уяву, асоціативне мислення та художню чутливість: прочитати фрагмент художньої розповіді або створити власний короткий сюжет; підібрати музичні фрази (або створити імпровізацію), які відповідають окремим подіям історії; візуалізувати музичний образ через рух або малюнок;

– проектні творчі завдання, що сприяють формуванню свідомого художнього мислення та здатності до створення переконливої інтерпретації: провести аналіз твору, його стилю, емоційного змісту та історичного контексту; обґрунтувати власний художній задум; добрати власні **образні асоціації, метафори, емоційні характеристики** для кожної фрази (напр. «спокійний подих ранку», «буря емоцій» тощо); представити **короткий міні-концерт** своїх інтерпретацій з вербалізацією задуму;

– імпровізаційні вправи, що розвивають здатність творчої варіації та емоційного вираження: викладач пропонує **коротку мелодійну фразу** (тема); студент імпровізує на цю тему, змінюючи ритм, гармонію чи динаміку, намагаючись передати різні **емоційні стани** (радість, смуток, хвилювання); після цього студент описує художні образи, які зображали кожну імпровізацію (вербалізація);

– технологічно-інтерактивні вправи, що сприяють розвитку самоусвідомленню художнього образу: студент записує своє виконання на відео або спеціальну платформу (мультимодальний огляд); викладач разом із студентом аналізують виразність фраз, інтонацію, динамічні відтінки тощо, не лише з технічної, а й **образної перспективи**. Такі вправи не лише підвищують якість музичного виконання, але й сприяють формуванню **самостійного художнього мислення, здатного до глибокої інтерпретаційної творчості**.

Таким чином, сучасні методологічні стратегії розвитку художньо-образного мислення здобувачів у процесі фортепіанної підготовки ґрунтуються на інтеграції когнітивних, емоційно-ціннісних і творчо-діяльнісних механізмів музичного пізнання. Вони орієнтовані на поєднання аналітичного осмислення музичного тексту, розвитку уяви, рефлексії та творчої інтерпретації, що забезпечує формування цілісного художнього досвіду майбутнього музиканта-виконавця.

Інтерпретаційно-аналітична стратегія передбачає синтез музично-теоретичного аналізу з художньо-смысловим осмисленням твору, що сприяє

переходу від структурного прочитання нотного тексту до формування індивідуальної інтерпретаційної концепції. Дослідження О. Ребрової та співавторів доводять, що аналітична робота з художнім змістом фортепіанного репертуару активізує образне мислення студентів і забезпечує цілісність виконавської інтерпретації [9, с. 101–120]. Подібні висновки містяться у працях R. Elliott і M. Silverman, які наголошують на значенні музичного розуміння як інтеграції аналізу й художнього переживання [11, с. 145–160].

Асоціативно-образна стратегія ґрунтується на залученні міжмистецьких зв'язків, вербальних описів, візуальних образів і метафоричних моделей. За результатами досліджень, використання асоціативних методів стимулює художню уяву, підвищує індивідуалізацію виконавського процесу та сприяє глибшому емоційному переживанню музики. У контексті мистецької педагогіки це узгоджується з концепціями розвитку образного мислення через міжмодальну інтеграцію мистецтв, що обґрунтовують J. Bruner та H. Gardner [12, с. 210–225].

Рефлексивно-смилова стратегія спрямована на формування здатності здобувачів до усвідомлення власних інтерпретаційних рішень, оцінювання виконавських результатів і корекції художнього задуму. Рефлексія розглядається як механізм професійного становлення музиканта і розвитку його художнього мислення, що підтверджується сучасними дослідженнями мистецької освіти та музичної педагогіки. Значення рефлексивних процесів у структурі музично-виконавської діяльності підкреслює також D. Schön, розглядаючи їх як основу професійної майстерності митця [13].

Інтегративно-контекстна стратегія передбачає залучення історико-культурного, стильового та жанрового контекстів музичного твору як чинників формування художнього смислу. Контекстуалізація музичного матеріалу сприяє розвитку художньо-проектувального мислення студентів і поглиблює їх здатність до образної інтерпретації [9]. Аналогічні підходи представлені у культурологічних концепціях музичної освіти, де музичний твір розглядається як феномен культури, що потребує комплексного осмислення.

Виконавсько-творча стратегія орієнтована на розвиток творчої ініціативи, варіативності інтерпретації та імпровізаційного мислення у процесі фортепіанної підготовки. Вчені підкреслюють, що творчо-виконавський компонент є визначальним у структурі музично-виконавської компетентності майбутнього педагога-музиканта, оскільки саме він забезпечує перехід від відтворення до художнього творення [11]. Це узгоджується з ідеями W. Bowman щодо творчої природи музичної діяльності та її ролі у розвитку художнього мислення [13, с. 85–100]. Ефективність реалізації окреслених методологічних стратегій зумовлюється створенням художньо насиченого освітнього середовища, організацією діалогічної взаємодії викладача і студента, а також індивідуалізацією фортепіанної підготовки. Саме у такому педагогічному контексті відбувається синергія аналітичних, емоційних і творчих процесів, що забезпечує поступальний розвиток художньо-образного мислення здобувачів.

Логічним продовженням обґрунтування методологічних стратегій розвитку художньо-образного мислення здобувачів є визначення педагогічних умов їх ефективної реалізації у процесі фортепіанної підготовки. Саме педагогічні умови забезпечують перехід від теоретичних положень і стратегічних орієнтирів до практики організації навчання, у якій художньо-образне мислення формується як інтегральна характеристика музично-виконавської діяльності. Варто зазначити, що педагогічні умови трактуються як сукупність спеціально організованих факторів освітнього середовища, що забезпечують результативність освітнього процесу та розвиток особистості здобувача. У контексті мистецької освіти вони визначають специфіку взаємодії викладача і студента, характер навчального змісту, способи діяльності та засоби стимулювання творчості [1, с. 45–60; 5]. Отже, вважаємо виокремити такі педагогічні умови розвитку художньо-образного мислення здобувачів в процесі фортепіанної підготовки, як:

- **творче освітнє середовище.** Формування художньо-образного мислення потребує середовища, насиченого мистецькими смислами, емоційними переживаннями та можливостями для творчого експериментування. Таке середовище стимулює активне конструювання музичних образів, індивідуальне інтерпретування та розвиток естетичного досвіду студентів. Дослідники мистецької педагогіки підкреслюють, що художньо насичений освітній простір сприяє переходу від репродуктивного виконання до творчого самовираження та формування інтерпретаційної автономії здобувачів;

- **використання музично-інформаційних технологій.** Залучення аудіо-та відеозаписів, цифрових інструментів аналізу музичного тексту, мультимедійних презентацій розширює можливості сприймання й осмислення музичного матеріалу. За результатами сучасних досліджень музичної педагогіки, використання цифрових ресурсів поглиблює інтонаційно-слуховий досвід, сприяє формуванню асоціативних зв'язків і підвищує рівень художнього розуміння музичних творів. Технологічне середовище також забезпечує варіативність інтерпретацій і можливість порівняльного аналізу виконавських концепцій;

- **міжпредметна інтеграція.** Поєднання знань з історії музики, культурології, мистецтвознавства, літератури та психології створює ширший художній контекст для інтерпретації музичного твору. Міждисциплінарний підхід активізує образне мислення, розвиває здатність до символічного узагальнення та сприяє формуванню креативності.

Узагальнюючи, можна стверджувати, що зазначені педагогічні умови утворюють цілісну систему, що забезпечує ефективність методологічних стратегій розвитку художньо-образного мислення здобувачів. Їх реалізація сприяє переходу від технічно орієнтованого навчання до художньо-інтерпретаційної моделі фортепіанної підготовки, у межах якої формується здатність студента мислити музичними образами, рефлексувати власну виконавську діяльність і здійснювати творче самовираження.

Висновки. Окреслені теоретико-методологічні положення проблеми розвитку художньо-образного мислення здобувачів вищої освіти в процесі фортепіанної підготовки зумовили формулювання таких висновків:

1. Художньо-образне мислення є **комплексною інтегративною здатністю особистості до сприйняття, осмислення та творчого перетворення музичного матеріалу в художній образ**, що включає емоційно-ціннісний, асоціативно-образний, аналітико-інтерпретаційний, виконавсько-творчий компоненти. **Розвиток художньо-образного мислення доцільно розглядати як системоутворювальну мету фортепіанної підготовки.** Фортепіанне навчання має бути спрямоване не лише на технічне опанування інструмента, а й на формування здатності мислити музичними образами, інтерпретувати художній зміст твору та здійснювати творче самовираження.

Це потребує переорієнтації освітнього процесу з репродуктивної моделі на інтерпретаційно-творчу.

2. **Методологічні стратегії (інтерпретаційно-аналітична, асоціативно-образна, рефлексивно-смілова, інтегративно-контекстна, виконавсько-творча) мають реалізовуватися комплексно.** Їх поєднання забезпечує цілісність музично-пізнавальної діяльності студента, синергію когнітивних, емоційних і творчих процесів, що сприяє глибокому художньому розумінню музичного матеріалу та індивідуалізації виконавських рішень.

3. **Педагогічні умови виступають визначальним чинником результативності формування художньо-образного мислення здобувачів освіти.** Ефективність фортепіанної підготовки підвищується за умови:

- створення художньо насиченого освітнього середовища;
- системного використання музично-інформаційних технологій;
- міжпредметної інтеграції мистецьких і гуманітарних знань.

4. **Аналітична робота з музичним текстом має поєднуватися з емоційно-образною інтерпретацією.** Ефективне навчання передбачає баланс між раціональним аналізом структури твору та його художнім переживанням, що формує здатність студентів до смислової інтерпретації та розвитку інтонаційно-образного мислення.

5. **Рефлексія та інтерпретаційна автономія є ключовими механізмами професійного становлення майбутнього музиканта-педагога.** Організація навчання повинна стимулювати самооцінювання, осмислення виконавських рішень і усвідомлення художнього результату, що забезпечує розвиток творчої самостійності.

Отже, впровадження науково обґрунтованих методологічних стратегій і педагогічних умов у практику викладання фортепіано забезпечує підвищення ефективності розвитку художньо-образного мислення здобувачів.

Це створює підґрунтя для розроблення комплексних методичних рекомендацій, орієнтованих на формування творчої особистості музиканта-виконавця та педагога в умовах сучасної вищої мистецької освіти.

Література:

1. Андрущенко В. П. Філософія освіти: сучасні інтерпретації. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2020. 312 с.
2. Бутенко Л. Л. Методологізація загальнопедагогічної підготовки майбутніх учителів та науково-педагогічних працівників в умовах трирівневої системи вищої освіти: автореф. дис. ... д-ра пед. наук. Старобільськ, 2021. 44 с.
3. Зязюн І. А. Філософія педагогічної дії. Київ : Четверта хвиля, 2011. 480 с.
4. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька. Київ : Інтерпроф, 2002. 270 с.
5. Олексюк О. М. Музична педагогіка. Київ : КНУКіМ, 2013. 248 с.
6. Гуральник Н. П. Українська фортепіанна школа ХХ століття: історико-педагогічний аспект. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2015. 460 с.
7. Згурська Н. М. Формування художнього мислення студентів у процесі фортепіанної підготовки. Одеса : ПНПУ імені К. Д. Ушинського, 2018. 220 с.
8. Коваль Л. В. Психологія музичного мислення. Київ : Музична Україна, 2017. 198 с.
9. Реброва О. Є. Теорія і методика формування художнього досвіду майбутніх учителів музики. Київ : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2019. 356 с.
10. Чехуніна А. О. Розвиток художнього мислення майбутніх учителів музичного мистецтва. Харків : ХНПУ імені Г. С. Сковороди, 2020. 240 с.
11. Elliott D. J., Silverman M. Music Matters: A Philosophy of Music Education. New York: Oxford University Press, 2015. 512 p.
12. Gardner H. Frames of Mind: The Theory of Multiple Intelligences. New York : Basic Books, 2011. 440 p.
13. Schön D. The Reflective Practitioner: How Professionals Think in Action. London : Routledge, 2017. 374 p.

References:

1. Andrushchenko, V.P. (2020). *Filosofiiia osvity: suchasni interpretatsii* [Philosophy of education: modern interpretations]. Kyiv, Ukraine: NPU imeni M.P. Drahomanova [in Ukrainian].
2. Butenko, L.L. (2021). *Metodolohiizatsiia zahalnopedahohichnoi pidhotovky maibutnikh uchyteliv ta naukovo-pedahohichnykh pratsivnykiv v umovakh tryrivnevoi systemy vyshchoi osvity: avtoref. dys. ... d-ra ped. nauk* [Methodologization of general pedagogical training of future teachers and research-pedagogical staff in the context of the three-level higher education system: extended abstract of Doctor of Pedagogical Sciences]. Starobilsk, Ukraine: n.p. [in Ukrainian].
3. Ziazun, I.A. (2011). *Filosofiiia pedahohichnoi dii* [Philosophy of pedagogical action]. Kyiv, Ukraine: Chetverta khvylia [in Ukrainian].
4. Rudnytska, O.P. (2002). *Pedahohika: zahalna ta mystetska* [Pedagogy: general and artistic]. Kyiv, Ukraine: Interprof [in Ukrainian].
5. Oleksiuk, O.M. (2013). *Muzychna pedahohika* [Music pedagogy]. Kyiv, Ukraine: KNUKiM [in Ukrainian].
6. Huralnyk, N.P. (2015). *Ukrainska fortepianna shkola XX stolittia: istoriko-pedahohichnyi aspekt* [Ukrainian piano school of the 20th century: historical and pedagogical aspect]. Kyiv, Ukraine: NPU imeni M.P. Drahomanova [in Ukrainian].
7. Zgurska, N.M. (2018). *Formuvannia khudozhnioho myslennia studentiv u protsesi fortepianoi pidhotovky* [Formation of artistic thinking of students in the process of piano training]. Odesa, Ukraine: PNPu imeni K.D. Ushynskoho [in Ukrainian].
8. Koval, L.V. (2017). *Psykhohohiia muzychnoho myslennia* [Psychology of musical thinking]. Kyiv, Ukraine: Muzychna Ukraina [in Ukrainian].
9. Rebrova, O.Ye. (2019). *Teoriia i metodyka formuvannia khudozhnioho dosvidu maibutnikh uchyteliv muzyky* [Theory and methodology of forming artistic experience of future music teachers]. Kyiv, Ukraine: NPU imeni M.P. Drahomanova [in Ukrainian].

10. Chekhunina, A.O. (2020). Rozvytok khudozhnioho myslennia maibutnikh uchyteliv muzychnoho mystetstva [Development of artistic thinking of future teachers of music art]. Kharkiv, Ukraine: KhNPU imeni H.S. Skovorody [in Ukrainian].
11. Elliott, D.J., & Silverman, M. (2015). Music matters: A philosophy of music education. New York, NY: Oxford University Press.
12. Gardner, H. (2011). Frames of mind: The theory of multiple intelligences. New York, NY: Basic Books.
13. Schön, D. (2017). The reflective practitioner: How professionals think in action. London, UK: Routledge.

Дата першого надходження статті до видання: 03.02.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 18.02.2026